

શ્રી
“સુરત શાન્તિ વિજય” નાટક કંપની

માટે
સંગીત

કરણ ઘેલો

રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર
લલિતાશંકર લાલશંકર વ્યાસ
(હિંડ માસ્તર, નામદાર સર જ. ઇ. ઇ. સ્કૂલ, સુરત)

આ નાટક ભજવી બતાવવાની પરવાનગી
ઉપલ્લી નાટક કંપનીને આપી છે.

—❖❖❖—

આવૃત્તિ ૨૭

(દુહો)

વિપયામકતપણા થકી, શી ખ્વારી નવ થાય ? !
ધર્મ, જાન, કુળભાજ, જર, રાજ, પતિ પ્રિય જાય

સને ૧૮૬૭ના આઠ રૂપ મા મુજબ રજીસ્ટર કરાવ્યો છે
માટે રચનારની પરવાનગી શિવાય કોઈએ
છાપવો બતાવવો અથવા રંગભૂમિ ઉપર
ભજવી બતાવવો નહીં.

—❖❖❖—

સુરત.

“દેશી મિત્ર” એન્જન પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ.

આપાડ ૧૯૬૩

આગષ્ટ ૧૯૦૭

કિશ્મત ૨ આના.

કરણ ઘેલો

અંક ૧ લો.

૧૯૧૯

નદી વગેરે—

૧

અદ્ભુત રચના શી, આહા ! પ્રભુ ! શી બલહાર.
તારણ મારણ તું, જગ કારણ ધારણ તું,
જેનો જગમાં નહીં આકાર, પણ વ્યાપક છે સર્વ મુઝાર-અદ
પ્રાણિમાત્રનો તું આધાર, શરણાગતનો પાલનહાર—,,
ભૂમંડલનો આ વિસ્તાર, નિરખી સ્મરિએ વારંવાર—,,
સૂત્રધાર—

૨

ગુર્જર ગાથામાંથી નાટક રૂપે રચ્યો કરણ ખેડ
તે આ વિદ્વજ્ઞનને, બતાવે છે ફરીથી આ વેળ.

દરબારીઓ—

૩

પામે પામે સકલ સુખ વિમલ જયકરા, શિતલકરા,
શાન્તિદા.

અવનિ સકલ, સ રસ અચલ, કિરતી અમલ—પામે
નાશ પામે અરિ સઘળા, દુખદા, ભયદા,
જય વાણી વંદી વંદીને નમી વદીએ નાથ
ઘંશ આખાદાની, મ્હેર સર્વદાની, આનંદે, શ્રી અંગે
શ્રી રંગે, સા સંગે દે, શ્રી હરિ માન.

—દરબારીઓ—

૪

મહા ઉત્સવનો દીન કડ્યાણુકારી આજ છે.
નિજ દેશ અંતર હિત, બાણુનારા

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કંપોઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૯૧૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સ્ત્રીના કથાના દોષો

વિષય ક્ર. : ૨૦૪

૩

મહારાજ, જગરાજ, સરવેના શિરતાજ સાજ છે.
સત્ય સુનીતિથી વર્તનહારા
દરબારી અમે, શુભ આજ સમે, સાષ્ટાંગ નમે
દુખ સર્વ શમે—શેા આજ છે—મહાં

કચનીઓ—

૫

રંગજર પિયુકારી મોપે મોહન તું મત છેર,
ભીંજગઈ સારી તનકી સારી ગારીમે હુંગી નઠોર
નેનન શરસમી, નિરછી મદઝરી, અંજનકંદલરી
ચિરત જગરરી, મત મારો કનેયા, હટોજી સે'યા
મેંહુંજી કાચી કલી.

અમ બી હયે રંગીલે કુકડ બંડે જોગન જંગી કાંશોર
ઠોડુંગા નહિ પ્યારી, રેન હય કારી, જતના હોયે જખસોર
રસુલ વિગેરે—

૬

પ્યારે લગની લગી હય પ્યારો જનકી, વોતો અચ્છી અચ્છી
નાહીં કયા કામકી
હાંડે એટો પ્યાડીહય, મેડા કામકી, વોતો પ્યાડી સચ્ચીહે
સીતા રામકી
વો જનકીરે વો નામકી, મુજે તાનીલગી હય ઉરકે ગાનકી
લાચાર હુંમે જરખીન દોસ્તો, ચાલો ચાલો મેડીપાહે
બોટી હેજી ડામ

ગાનતાન ખાનપાન, પ્યારે લગની લગીહે પ્યારીજનકી
મીઆ અડે છે એમેડી પ્યાડી, બકવા કયા એ કરતા
બણીયા વો તો મેરીજન

પ્યારી જન હે મેરી જન, પ્યારે લગની લગી હે.

ખવાસ—

૭

નીંદ લીઓની, નિરતાં રાખી, શ્રમિત છે બારી આજે
મધ્ય થઇ છે જામિની, નાવે નિંદ લગાર

ચિન્તા તણ સૈા કામની, પોઠા પ્રભુ આ વાર
કંડી શી લહેકી, સુંદર ખેડેકી, આનંદ દેતી—નિંદ૦
શાન્ત સહુ છે આ સમે, પ્રાણીમાત્ર તમામ
ચોર ચખારો નવ ભમે, એવો આપ દમામ
પ્રભુ એ માટે, ખૂબ નિરાંતે, આ મધરાતે—નિંદ૦

સરૂપ—

૮

ઓ ! લો ! બસ ગઈ પિડા બસ ગઈ
ખ્યારી બસ મળું હવે ઝટ જઈ કેવી રંગીલી રસીલી મળી
ગયું ચિત્ત ચરરરરરરર ચિરૈ, મળું ઝટ જઈરે.
લટકશી ખંકીનેન ખંજરી, ચમકશી અવનિ ઝખકી વીજળા
ઠમક શી ધરા ધખકી ધખ રહી, લચકશી લપટી લેટું ભીચડી
છટક શી પટકી નાખે મર્દરી, મટક શી દેતી મત્ત રસચુમી
બસ ફિદા ફિદા ઓલ રાઈટ, ઢેમ પુલ વાઈફ
છુટી રહીશી નયનથી સરરરરરરર હવૈ, ખુશી ખુશી થઈરે

વંત્રીઓ—

૯

ચાલો રમીએ આવો ખડેન, ચાલો રમીએ આવો ખડેન
ફરી ફરી કુદો અહીં થાશે બહુ રહેન—ચાલો.
પેલા માણસોના ખડેન, પેલા માણસોના ખડેન
ફાડીને કલેજાં ખાવાતું છે બહુ રહેન—ચાલો.
મીઠી મીજખાની ખડેન, મીઠી મીજખાની ખડેન
માંસને રૂધીર કેરી થાશે બહાલી ખડેન—ચાલો.
એને મોતે ઘેર્યા ખડેન, એને મોતે ઘેર્યા ખડેન
ઘેરથી રસાવીને આવ્યા બહાલી ખડેન—ચાલો.

ભક્તજનો—

૧૦

નમીએ અંબે સરવે પડી તુજ ચરણે
અલબેલી થાતું પ્રસન આવ્યા તુજ શરણે—

ભક્ત ભરણુ શુભ કરણુ ઝરણુમુખ ચરણુ શરણુ છે તારૂ
 દળી અરી નિરમળી કર મુજ મતિને—અંગે.
 આયુધ ધરિ નિજ અંગ, રહાયે કેા ન લીધા સંગ
 માર્યા દેત્ય માતંગ, રોળ્યો અંડ પ્રચંડ
 તેનાં શત્રો કરી ભંગ, મા મચાળ્યો ભારી જંગ.
 અરિદળ વાદળ નાખી વિખેરી, શાન્તિ પ્રસારે સુરંગે

ગરબો—

૧૧

અશરણુશરણી દેવિ તું પતિત પાવની માત,
 શરણાગત શત પાપ તું, કાપ શાપ પરિતાપ.

મહિપાસૂરમદિની, જયકરી ભયહારી શક્તિ સર્વ તેં ધરી
 પુનિતપરા દુરિતહરા કંઠવિષ વિલાસ
 શિવકરી પાવન કરીને, પુરો અમારી આશ—મહિપા

વિહારી અંડ પ્રચંડને, દેત્ય અતિ માતંગ
 શાન્તિ પ્રસારીને દિધો, સુરમુનિને આનંદ

અંગે વરદ દેવિમાત, નમીએ ચરણુ શિર ધરી.
 વંદે સકલ વિશ્વ માત, વરિએ શરણુ હરધડી,
 સંગે હળી મળા સૌ સાથ, કરીએ સ્તવન પદ પડી
 તારી કૃપાનો નહીં પાર, ભક્તિથી સેવે તે પામે છે પાર
 આધારે તારે સૌ આદુનીઆ છે, તું આપે સર્વેને આનંદ.

અંગા ગિરિજા કાળી એ, વિવિધ નામ વિખ્યાત,
 લક્ષ્મી માયો તે જ્યા એકજ છે સાક્ષાત.

પાળજો પાળજો પાળજો, દેવિ વંદી વંદીને માગે બાળજો.
 દુઃખ વૃંદ બાળજો, દુર્મતિને ટાળજો. દળી અરીરે,
 વંદુ નમીરે

મહેશની રંજની બ્રાન્તિની સદાયરે ભંજની

સર્વેની પાલિની, આશપુરી પાડી, ઢાસી ઉગારતું અંગે જયો.

કરણ—

૧૨

આહા ! કર્મની ગતિ છે કેવી કદી ન કળાય
એ કાગને ત્યાં હંસીણી, દિલ મુજ ચણુ ચણી બળી
બળી બાય, આહા !

એ દેવાંગના ઇંદ્ર આસનને, દીપાવે એવી યોગ્ય સદન છે
અખૂટ અમૃત સ્વરૂપ નીરખી શુધ મુજ બાય.
સુંદરી એ શોભે કેવી ! શશિ સરખી, મનહરતી
પ્રિતિ ભરતી, મુખકરતી, મદહરતી, રતિરસથી
બાઉં હરખી, મન ન ભરાય— આહા !

નર પતિ સરખાનો મહેલ દીપાવનારી,
સુર પતિ તણી સરવે અપ્સરા દે લબાવી;
નહિ નહિ તહિં શોભે આ અલૌકીક નારી,
ભુલ કરી વિધિએ રે વિપ્રને ત્યાં સુભાવી.
હરવી હરવી એ મદમાતી, નારી ખ્યારી સારી ધારી
મહારી ખ્યારી કદી થઇ બાય—આહા !

રૂપ સુંદરી—

૧૩

વળે નવ ચેત બેની મારી, આવી પડી છેક લાચારી
ચિંતા અધિક ચિન્તા થકી બાળી કરે જન ખિન્ન
ચિન્તા બાળી દે સહેજમાં, ચિંતા તો નિશદીન
થઇ હું છેક દુખીઆરી, સુઝે નહીં કાંઈ આ વારી—વળે
માઠા શંકુતતું ફળ શું છે એ વિચાર કટાર
લોકે દંખ વિશ્વ સમે શું રે કડું આ વાર
ઉઠે જવાળા બેની મારી, ઓલવવા નહિં પીયુ વારી—વળે.

ગુણસુંદરી—

૧૪

અરર પ્રભુ થયો શો કેર આ આજ કારી
પિયુ વણુ કેમ ભવે રે અરે રંક નારી !
મરણ દવ થકી આ રે બળે તાંત વાડી
અરર પ્રભુ હવે તો મૂજને લે ઉપાડી.

ગુણ સુંદરી—

૧૫

થાવા દે સતિ થાવા દેને

જેણે માફ પાણિ ગૃહણ કરીને, સંસારમાં સુખ ઘણું દઈને,
લાડ લડાવ્યાં મન ગમતાં તે, જીવું હવે આ જીવને ! થાવા
જીવું, અસદ્ ગતિ કરવાને, નીજ પતિ નરકે નાખવાને
વત્સલકારને તજવાને, દુઃખ ઉણું શું એથીને—,,
વિધવા દુખ સૌ મુજ ટાળવાને, સમરી કરી હું જગદંબાને
તેને ખોળે મુજ શીશ ધરીને, માજી સતિ થાવા દેને—,,

પ્રજ્ઞાનો—

૧૬

ગજળ ગજળ ગજળ થયો આ પૂરમાં આ વાર
ધિક્ક ધિક્ક નરપતિને ખરેખરો ધિક્કાર,
જીવમ જીવમ વ્યાપીઓ રે'વામાં નાહીં સાર
વિષય માંહી ગર્ક થયો રાજ જે પાળનાર—ગજળ
રહેવામાં હવે કાંઈ નથી રે માલ
લીધી બ્રહ્મહત્યા શા થશે પુરના હાલ
દુઃખનું પેડું ખરેખરું પુરમાં સાલ
કર્મ જીવું ભારી કર્યું ફસીને મોહજળ—ગજળ
હત્યા હોરી સ્ત્રીની શિર લીધો શાપ
પુરમાં હવે રહેવું ને ખોવી હોય નિરાંત
પુત્રી સ્ત્રીની લાજ કેમ રહેશે દીનરાત
ફેરે છોડી ચાલવું, કરો ન ખીજી વાત—ગજળ.

ગુણસુંદરી—

૧૭

ધર્મ નિતિ દુષ્ટ જે છોડી ખોલે, કુર પાગિષ્ઠ વિષ દૂધ ખોલે
નીજ રૈયત તણો તાત જે થૈ અરે, અધમ અતિ ઘોર આ કૃત્ય
જોડે

ધિક્ષ્તે તાતને ધિક્ષ્ત માતને, પેટ અંગાર ઉડી નામ બ્રાણે
વિષયમાં અંધથૈ મંદમતિ છંદ આ, રે થઈ દુષ્ટ જે આમ
હોડે
હૃદય નિજ કોરીને, દુઃખને હોરીને, સુખ સર્વેનું તે પાત્ર
ઢાળે.

શુભસુંદરી—

૧૮

અંખા માવડી સર્વ દુઃખ શમતા, લકતો તણી કામદા
મારીને અગણીત દુષ્ટ અસુરો, રક્ષા કીધી તેં સદા
આવી દીન હું યાચું છું તુજકને, પાપો સહુ કાપજે,
પાખંડી મતિ કાપીને તુજ તણી, રક્ષા તજે રાખજે.
દેવિ તું અવિનાશી સાચી વરદા, કરશે જનો શું કથા ?
કૃત્યો આ જગમાં દિસે તુજ તણું, આનંદકારી સદા.
અંખા તું સુજ લાકત સાચી નિરખી પ્રીતે સદા પાળજે,
ગીળા જન્મ વિષે સહાય કરીને, એ સ્વામિને આલજે.

પ્યારીબાન વગેરે—

૧૯

એંજી રંગીલે પ્યારે આઈએ પ્યારે મેરે ચારે
આઈએજી આઈએ ખુબ મઝા ઊડાઈએ, કુચ રંગે
રસેજી સુનાવે
લટક મટક ચમક દેખો, મયહું ફલકકો સિતારો-જી રંગીલે.
નોંકર તુમારી મય હાજર હુંજી, એ બંદી હય જરકી
ગુલામજી
નિસાસે ખીસા કરું સખ ખાલી, દઉં જુતોકો મારસે
નિકાલજી
(આવ્યા એતો રહેલાણીઓ જાશે જીવડા નીકળી,
જુતાઓના માર ખાશે થાશે ઇજત ઠીકરી.
ઠીક કહી તેં, આલી ઠીક કહી તેં, વાહવા ઠીક કહી તેં
એ તો એમજ) (૨)

એક શરાબકા પ્યાલા લીજીએ એ પ્યારે મેરે
 ક્યસા મજેદાર લીજીત દાર હયે પીઓજી પ્યારે
 મેરી કસમ પીઓજી પ્યારે—એક શરાબ
 અયસા અચ્છા મેને સારી જાંઘીમે નાહી પીઆ
 પીઓજી પીઓ મહેમે ન ડરો પ્યારે મેરે—એક શરાબ

નેનાં મત મારો સૈયા દુર જાઓ
 પ્યારે હટ જાઓ, મંદિરે સિધાવો-નેનાં
 નિકિ નિકિ છતિયાંપે, ટિકિ ટિકિ એ ક્યા
 નિરખત હો રસિયાજી,
 બાલા જોબનપે એ ક્યા જીલુમ હય
 પાવોગે ક્યા લાલા હો ક્યા દિવાના-સૈયાં
 લાલિ ગાલોંકી મેરી ક્યાજી લૂટોગે
 ખાલિ પાવોગે બદનામી
 છુપિ છુપિ મિઠિ મિઠિ બતિયાં સુનાવું
 અમન અમન પાવો રેના-સૈયા.

વાહ ! ચાર તેરી સૂરત મુરત ક્યસી હય બની
 મયકી યહ પ્યાલીને ખાલી બનાયા, ખિસા તેરા મેરા ચાર,
 જાઓજી જાઓ સવેરા હુઆ હય, હટોજી હોતુમ ગવાર-વાહ.

કેર આશો મુજ પર વરતે છે, આહા ! પ્રભુ શો કેર,
 પ્રાણ જવાનો સમય આ આંચો, આ ખુનીને નાવે મહેર,
 રાજા થૈ રક્ષણ કરવું એ, પરમ પવિત્ર જ ધર્મ,
 તે મુકી દેને શિર છેદ કરશે, ખરે પુટયું મુજ કર્મ.

કરણ ને રૂપસુંદરી— ૨૪

રૂપસુંદરી તું કાંઈ મીઠું ખોલ
લોહી અશ્રુ ભરી આંખ હૈયું ખોલ
કર્ણ રાજરે શું ખોલો આવા ખોલ
કંઈ લાજ કરે મન માંહી તોલ.
રે તું છોડી માનને વિસારી ગમી
મારી માનીતી રાણી થાને માનિની
થાની માનિની રે આ કામિની-લોહી
છોડો કેડો હું માયું પાએ પઠી
હું પાએ પડીરે યાયું છું રડી-કંઈ લાજ કરે

કરણ ને રૂપસુંદરી— ૨૫

લાળે લાળે જરી કાંઈ લાળે
ખસોની ખવાર થાશે, જવાદો જુઝમ આ શો
આ પ્રિયા તું માન, મુજ કહયું તું માન
છોડો કેડો રેશે નહિં માન, લાગ્યું ભુંડું શું અપુ.
તાન, શું નાહી સાન,
નવ તું જ રીસાઈ, હરિ મુને કેવા દૂર કસાઈ
ન તું દસાઈ, રંગે લીંબઈ, મારી તું રસીલી બહાલી
ખાઓ ન, ખાઓ ન, દુર રહો, રાજ ! આ વિષયી!

કરણ ને રૂપસુંદરી— ૨૬

મારી ખ્યારી રૂપસુંદરી, દિવ્ય દેહ ધરી, ઉર્વશી પરી,
ચિત્ત મુજ હરી,
આમ છોડિને રૂદન તારૂં, ખોલ તું હૃદયરી.
નૃપતિ નથી આ શોભતી અઘટિત આવી વાત
પાલક છો નિજ દેશના, વિશ્વ વિશે વિખ્યાત.

છો રેયતના તાત, તમે ક્ષત્રિની જાત, શાને લખવો છો
તમ માત

કરો વિચારી ભચારી તમે હૃદય વેધી વાતરી.
મારી ખ્યારી રૂપસુંદરી, બહાલીરી, મારીરી, ખ્યારીરી-મારી
જેમ સ્નાનિ બુઢની ચકોર જોય વાટ
તેમ હું જોઉં ખ્યારી તારીરી, બહાલીરી, મારીરી-મારી
ધખકે મારી છાતડી સુણી આ કઠોન વચન
કેર કીધોરે જગતમાં ધિક્કાર તૂજ જનમ
છે ધિક્કારતૂજ જનમ, તુજ કુટી ગયું છે કરમ, છે તુજને
શરમ શરમ

કોધી લાચારી માચારી તમે અહીં મુને લાવીરી-મારી
એમ વહે શું ખ્યારી મારી, છોડી દે તું માન, આ તારું શુભાન
હવે કોનીશ નિશ્ચે ધાર, આ હડીલી બહાલી નાર--
લે બાણી, મુજ રાણી, દાસીરે, કરીશ હું
ન માને આ વારી નારી તો હું છેદિશ તારું શીશરી--

૧૨

અંક ૨ જો.

કંચનીઓ—

૨૭

ખિલજી તખ્ત કાયમ રખ તું હર્દમ યા ખુદા
યા પાક પરવર તું હયે હીલખર સરવર અફસર
સખકા માલીક દાતા,
અખીયાં ઇધર સખ ગાત હિલ મિલ હમ
ઘરત હયદિલમે' મનમે' કાયમ રખ અય અખેતર આલ
કામ દામ રખ કાયમ જહાંમે' રખ
ખરસે ખરસે સખ નૂર ખરસે એહી અર્જ હે ખુદા.

અલાઉદ્દીન—

૨૮

સુની માઘવજીકી ખાતે ખુશી પયદા હુમ રે
સુનો સખ દરખારી, ચહ ખહોત ખાત હય ભારીરે
તુમ ખહાદુરીસે લડના, તુમ હોકે મર્દ નહીં ડરના,
સુજરાત દેશ સર કરના, કચ્ચે સોનેસે ઘર ભરના.
લીલાહીકા હય સાયા, હમપે કમતી નહીરે—સુની.
કરો અખ તૈયારી, ચહ પાઇ તક સારીરે
કાફર પર ફતહા પાકર, પટનપર ખાસ બાકર
માઘવકા હુકુમ લેકર, રૂપસુંદરી વાપચ દેકર
કર કચદ કરનકો, હાકીમાત ઇસ્સેહી દેનીરે—સુની

અલફખાં—

૨૯

અમકત દમકત સુલકપર જર તુરરી

તાજ ધર ! દૌલત સારીરે પટન શહેરકી—અમકત.

સુની સુની સુની સુની સુની સુની સુની સુની સુની સુની

વોસળ મુલ્કો, અમ જીતેંગે, બડી અચ્છી ઓરત ખ્યારી
હુરી મિલે પરી—
એહી ખાત દિલમે રખું પરવરી, મત જુકું મયેં કભી,
મરજી શિરપર હય ધરી

જાસુસો—

૩૦

જુઓ શું રાજ અરે દુશ્મનો આવે છે ભારી
નાશ કરવાને કારી, આશ હિમ્મતે ધારી
લશ્કર ઘણું છે ભારી, સેજ માંહી જાશે હારી
ગુર્જરવર દેશ સર કરવાજ આવે થાશે ખ્યારી—જુઓ
સાથે આવે છે નિજ દેશનો જે ફોહી ફોહી
માથે ગાળે છે કાળી વાદળી ના જોઈ જોઈ
આવશે લેશે લેશે,, ગુર્જરી ભૂમી લેશે
ઉઠો ઉઠો શુરો વીરો, નહીં તો જાશે હારી હારી
રે ઝટ ઝટ કરવી તૈયારી—

સામંતો—

૩૧

રાજ વિચાર એવો જો ખુદનો, સેવક જન શું નથી રણીઆ
હિમ્મત સાથે ડહાપણ જોઈએ, ખુરંવદે ન પછીથી દુનીઆ
એ સમજી મત એ દરશાઓ, ધારો ન ખહેરી અમે કાંચળીયાં
મેદાનમાં લડવાની ખુશી તો, શું તન અમ નથી મદલરીયાં
તૈયાર છેએ જરી નથી ડરીયા, ચાલો કરીદો ઝટ કેશરીયાં

રાણી—કરણ—

૩૨

મુદ્દે સીધાવો રાજ, સમય છે સારો આજ
રાણી હું જંગે જાગે, છોડું અરિને નાજ
પ્રભુ તું ક્ષત્રિય સ્હાયકર છે જયકર જય જયકર તું—મુદ્દે

ચશદ વરદ રંગકર, દે જે તું ચશ સદા.

વિજય વિજય વિજય વિજય ઝામો,

કીર્તિ કીર્તિ કીર્તિ રાજ પામો,

પ્રીતમ ખ્યારા ઝુકાવો જી રાજ સંગ્રામ પ્રણામ પ્રણામ.

છોડ રાણી છોડ હાથ મારો ખ્યારી મારો. (બસ)

કરણના દરબારીઓ—

૩૩

ધુમો ધુમો રણુરંગી, ધારી સમશિર કર નંગિ
રે શૌર્યતણી નવ તંગી, રણુ ઝુકાવો દો વિર જંગી
શઓ સળે વિર કારી. થાવી છે દુશ્મન ખવારી
ખરછી ગૃહી કર તીરછી, સૌ ઘોંચી દો લાગ વિચારો
ઓ વીર લડવીર નાઓ પટકી નાદાન
રગદોળો સૌ તુકો ભૂપર ડર છોડી પલવાર
લોહીતું કરો રણુસર નર કાડીને તલવાર—ઓ વીર૦

અલક્ષ્યાં—

૩૪

પાક દીનકે લડને વાલે અખ મયેદાન હો જાઓ
દુ-તે જેસે ભોંક રહે હે સળ કાફરકો મારો
મત ડરના એ મેરે દોસ્તો ફતેહ ફતેહ લલકારો
વો બકરીકે સાથ સખી તુમ ખહાદુરશેર હો જાઓ
શિકાર અચ્છા હાથ લગા હય, મત છોડો દુશિઆરો
ઝટપટ સળ બીજલી કે માણીક સળ તલવાર ચલાવો
અજા અકબર દિલમે રખકર જલ્લી પાંઉ ઊડાવો.

કરણના સામંત—

૩૫

શા ખુરા હાલ ગુજરાત, પડી ગઈ રાત, દિવાળી નિત જ્યાં
આ ચણ ચણ ચણ લોહી બળે દુઃખ તુજ ભેતાં.

તુજ તનુજ ઉપર કેહવી, આવી છે પડી, ખુરી આફત શી
સ્વામિ તુજ ફેરો થયો મ્લેચ્છ પરદેશી.

પડયો કરણ રાજ સરદાર, મારી અરિ ઠાર હડીલો પૂરો
મુઝી પોક રોતી નથી કેમ ગયે તુજ શુરો.

શું વજ સમું તુજ રૂદે, હજી પણ મદે ? દિસે ભરપૂર
મન માંહી લાજ તું જરી બની કેમ કુર.

તું થઈ ગઈ આવી કેમ, તુને નથી જરા કંઈ રહેમ,
શો છેક ઉતાર્યો પ્રેમ ?

તું વિધવા થૈ શું વરે, અન્યપતિ ખરે, પ્રિતી તુજ ગઈ ક્યાં ?
હવે પિતા સાવકા કને કદી નહીં બને ધડી ભર એક
શાતા વળવા નહીં ક્ષણું દધ્યો એક.

હાય હાય હિંદુ રે ધર્મ, કુટ્યું તુજ કર્મ, અંત તુજ આળ્યો
હાય હિંદુ રાજનો સાથ પાર પણ લાળ્યો.

વનરાજ અને મુળરાજ, સિંધરાજ નથી કંઈ દાઝ,
જોઈને હુબતું આ ઝાઝ
નથી બહારે ધાતા કેમ ? લીધો છે નેમ, ધારીને મનમાં
હવે કરીએ છેલ્લી સલામ રૂધિર નહીં તનમાં.

કોળારાણી—

૩૬

અરેરે હુબ નવ જાએ આ સહુ
પિયુ વિના જીવતર રે આ ભૂંડું, કેમ જાશે રે વહું—અરેરે
વૃક્ષ કોમળ મુજ આશ તણું તે, મરણ ભૂટે છેલીયું—,,
જીવાની કેરું આ ઉપવન લીલું, મોત દવે રે હહું—,,
સ્વામિ મરણથી આ દુનીઆમાં, વૃથા હવે જીવું—,,

લૂટારા—

૩૭

મારો કાટો લૂટો પીટો ચહ કરના હય કાર હમકો
લેના કયા હય દેના કયા હય ભાઈ કરો હરખાર હમકો

અપના હીકમત અપની દિલ્લત અપની કિસ્મત હય હમકો
જંગલ મેં મંગલ કરતે હેં અય સરહાર હમરાહ હમકો
અપને બાવાકા હય પેસા, ઇસ્મે કયા ગયરત હમકો
કયા ડરના હય યાર કહો તુમ જમા કરો મીઠકત હમકો.
કેળારાણી— ૩૮

હો મુઝી રહતી કયાં બીડી ગયા ઓ પ્રાણનાથ
હાય હાય વહું શી વાત
સુખ સર્વ વહી હાય ગંધુ મુઝી એકલડી જાત
હાય હાય પ્રિય પ્રાણનાથ,
કેળગલ સમી કનક મારી દેવલ પારી જાત
હાય હાય નથી મુજપાસ
માત તાત બ્રાત ન્યાત જાત છોડું હું હાએ આજ
હાય ધિલ્લ મારી જાત,
હાય હું ફસી ગઈ મલેચ્છ હાય, વળી વળજે જાત
હાય હાય વહું શી વાત,
પ્રાણથી અધિક પ્યારૂં, મારૂં છોડી જાઉં શુજરાત
ધિક ધિલ્લ મારી જાત.

પ્યારીજાન વગેરે— ૩૯
હટો હટો ના હમકો સતાના, એસા કરે નકો હોવે શ્યાના
હટો જા યાર મેરી ધડકત છતિયાં
ચેન ન પરત મોસે ગમ દિન રતિયાં
પ્યારી પ્યારી જાદુ ડારી મત કર એસી દીલોજાની
દેખીમેં જુરી નજરીયાં—એસા
દીલજાન— ૪૦

મોરે ગલેકા હાર (ઉસ્સે) ચમકેજા મેરા જોખનવા
સૈયા દેખો કયા જહાર દેતેજા મેરા કંગનવા
અમકો દેદો જોખનકી લુગાઈ
(નહી) વોતો મેરા મોહનકી મીઠાઈ
જાઓ સૈયા, છોડો જૈયા, દુર દુર પૈયા પડું મેં

સજનવા

(એંલ જાઓ (૨) એંલ જાઓ (૩) ખ્યારી બસ

માન જાઓ,

મત ભાગ જાઓ) મોહે છેડો ન છેડો ન છેડો.

કરણ—

૪૧

હરિ તારી અતિ અતિ ન્યારી, સૌ જનને ચાનકારી
જન કરે દુષ્ટ જે જારી, પામે તે નિશ્ચે ખ્યારી—હરિ
તે મારી ગુર્જરી ભુમિ, લજ્જે સુરપુરિ, ભરતમાં ધુમિ,
પ્રેમથી ચુમિ,

ઝટથઈ ન્યારી, આ કરીને ઘાવો કારી—હરિ
મારી કૌળા નવયૌવના ન રૂપમાં મણા, હશેયે કના, તેહના
વના

થઈ લાચારી, આ સળગે તનની વાડી—હરિ
પ્રિય મારી કનકદેવલિ, આરસ પુતળી, દેવલ દેવલિ
પુષ્પની કળી

ઝટ થઈ ન્યારી ફરી મળવાની ના વારી—હરિ
દેવળદેવી-કનકદેવી-કરણ—૪૨

તાત થયા શા તમ તનને ઘાવકારી આ ઘા
લોહિના શા રેલા વહે, હાયરે શું થયું દેહે
દિસેરે આશુ આજે અરે—તાત
ઠામ ઠરીને દુઃખ પરીને રહો માહરી પાસ
નાહિં કાંઈ નહિ મુને, દુખરે આ વાલી મુને
મુખેથી મારો પાસે રહો—ઠામ

દેવળદેવી તથા સખીઓ—૪૩

ચાલો ચાલો મારી આલોરી ખ્યારી મારી આલી
આહા ! વાટિકા શિ ખીલી રહી ! આનંદે આલી
ઉમંગે ચાલો બગીચે, જ્યાં રંગ રંગ સાજે રાજે તમામ
લીઓજી ચેન અંગે, સુરંગે, સૌ સંગે—ખ્યારી૦

અતિ ઉકળાટ શરીરને પીડે, આ તાપ કેમ સહિએ,
વૃક્ષ શિતલને છાંયડે, આનંદે રમિએ. ૧.
જાઇ જુઇ ચંપા ચંપેલી, સેવતી રહી ખડેકી
નૃત્ય કરાવે પુષ્પને, પવનની લહેકી—વાટિકા ૨.

દેવળદેવી વિગેરે— ૪૪

ખ્યારી રસીલિ સખિ મળીસંગ સઉમંગ રસરંગ લાવો અંગ
જુકી જુકી રમી આજે લીઓ રંગ અંગેઅંગ
છનનન છુમ છનનન છુમ છુમ છુમ ધુમીને
ગરજત ગડડડ ઘન, વરસત ઘનનન ઘન, ઠમકત ઠુમ
ધુધરીઆં દીએ તાલ
તાનુમ્ તાદરેદીમ્ દે તાલ મીરદંગ નાચિન્ના તાચિન્ના
દીમદીમ તક્ર તીક્ર કત્ર ધા—મારીઆલી સખી મળી સંગ

દેવળદેવી— ૪૫

નરવર ખ્યારા શું ન્યારા થશે મારા ખ્યારા,
લિધું ઉપકાર મિથે મન મુજ હુરિ ખ્યારા પ્રિતમ
પિતા પાસે કેમ વળે કળ મુને ઓ ખ્યારા પ્રિતમ

તન રંગ જાય ઉડી ફીકી પડી ખ્યારા પ્રિતમ
 કેમ કહેવાય મળું રીતે શી હું ખ્યારા પ્રિતમ
 તન તફ્ટે છે મુજ જળ વિષુ મિન ખ્યારા પ્રિતમ
 ચક્રેર ચંદ્રનો થાએ છે વિરહ ખ્યારા પ્રિતમ
 હરિણી એકલી વિરહીણી વન ખ્યારા પ્રિતમ
 મરે ટવળી ટવળી નૂરી રણે ખ્યારા પ્રિતમ

શંકળદેવ—

૪૬

ચંદ્રવદન કમલ નયન મદન સદન નાર
 પ્રેમ ઝરણ ચરણ ગમન હરણી શું કરનાર—ચંદ્ર
 શેષદ્રણી જોઈ કેશ, કેસરી કટિને ભાળી
 કર્પુર જોઈ ભાળ, પ્રવાળી અધરે હારી
 અંજરંગ ગુલાબ, સુધાવાણી મનહરથી
 તનુ અંગે શેલડી, રસિક જનનાં મનહરતી
 રતન ઉત્તંગે ગયો મોગરો બટ કરમાઈ
 દંત કળીથી દિંગ થયું દાડિમ શરમાઈ
 ઘડિ વિધિએ નિજ હસ્તથી, અસ્ત કરી કુદરત બધી
 વર્ણવવા એ રૂપ શેષ લેશ સમરથ નથી—મદન.

શંકળદેવ—

૪૭

પ્રિય અરે મુજ બ્રાત—વહું શું ?
 ચેન તો જરાય નહીં વળે મુને હાય આ
 દિલની કહું કોને વાત—વહું શું !
 કામજનક સુંદર બાળા તે
 પડી અવનિએ જોઈ ખોઈ મુજ શાત—શું પ્રિય.
 લીલી થકી તુટિ અનિય, થઈ દશ કુચ કલી

શશિમાં જેમ ડાઘ—શું પ્રય અરે મુજ ખાત.

અંગ મુગંધથી મત્ત બન્યો જેમ જેઠની વૃષ્ટિ થકી ગજરાજ

કચંદ—

૪૮

બહુ મઝા ઉડાવું ઈશકમાં બસ ચક્ષમાં પહેરી આંખે !

વાહવાવાજી વાવા !

ઝભભા ચોળી વળી પોલકું શીવડાવું તુજ કાજે !

સાડી સુંદર અંબર નંબર કમ્મર પર બસ રાજે !

ઈસ્ટાકીન બુટ છતરી હાથે ગજરું સુંદર માથે !

હાથે કંગન કોટે મોતન માળા નથની નાકે !

છમ છમ કરતી ચાલે જ્યારે ધરતી ધમ ધમ ગાજે !

ફેટીન બે ઘોડાની લેશું, બેશું તારી સાથે !

બંગલે બાશું બાશું પીશું ગાશું આપણ સાથે !

લટકો મટકો જરી તું કરીને મુજને જો તું બાજે

(આ) બુદ્ધો વાડ પંપાળીને જરીક મન તો રાચે !

આહાહા, આહાહા. !!!

શંકળદેવ—

૪૯

કેમ કરી વાગું હું મન માડું, પ્રીતતણી પિડ અંતર પીડે

રાત્ર દિવસ મુને રટણજ એનું એને હશે મુજ કેડું

નહીં કે—પ્રીં

રાખ્યું અરે મન નવ રહે માડું, તનમાં થાય ઉચ્ચાટ,

પ્રેમ કટારી કાળજડે વાગી, છેક થયો હું નિરાશ

પ્રિયા વિણ મનડું મુઝાએ, ખાન પાન મુને કાંઈ નવ ભાવે

પળ પળ તંન સુકાએ—પ્રીતતણી પિડ—કેમ કરીં

શંકળદેવ—

૫૦

ક્યારે મળું ? ધિરજ હવે નાહીં રહે, રહેન સર્વ

બાએ,—ક્યારેં

પિડ હું હવે કેને કહું ? દુઃખ મૂજ કયાં હું રહું,
જઈ હું પાસ કેની રહું ? કેની નથી સહા એ-કયારેં
ચિત્ર હૃદય માંડી બહું, કેમ કરી કડું તે પડું,
આગ તણે કોટે રહું, પ્રેમ રાશ આશયે-કયારેં.

દેવળદેવી—

૫૧

ખ્યારા કેમ તરશાવોરે ! કૃપાવારી વરશાવોરે
નહીં રહેન, દિન રેન, મારી અસિ પ્રેમતણી ઘાયલ બનાવી
જગરચના પિડ ભારી આપે, તે મુજથી ના રહેવાએ,
જેમ જેમ જાય ક્ષણ મુજ ચેન જાય,
જાય ગળીદેહ મારી, છેક ગઈ હારી—ખ્યારાં
અરસ પરસ પશુપંખી સરવે લીએ આનંદ હળિમળિને,
હિનભાગ હાય ! એકલડી હું નાર
નથી સમે આવે હાય મુજ દિલદાર—ખ્યારાં

દેવળદેવી—

૫૨

સિઝાઈ મૂજ દુઃખમાં શિદ મુને સતાવોરે
સખી હું દર્દ ગર્દમાં દુખ કોઈ શમાવો રે
કોઈ શમાવો રે ધરિ હય રૂઝવી ધાવો રે-સિં
પ્રેમ અગન સળગી જહાં, સાગર પણ સુકી જાય
પ્રેમ વીજળી ચમકથી પર્વત કુટિ તુટિ જાય-કોઈ.
જેઝન વન વિરહાનલે, બળી ભસ્મ થઈ જાય,
ગગન અશ્મ પણ એ દવે બળી પીળો પડી જાય.

દેવળદેવી—શંકળદેવ

૫૩

આ શીરે, ખુશી થે થે, આ પ્રિતમજી !
ખાસીરે, ગઈ નહાસી, સા સિતમજી.
પ્રેમ પાશે ઘેરેલી, રેલી આજે રંગરેલી
નહીં જવાળા ઝૂરી ઝૂરી, સ્વામિસં જે શામિ પૂરી-આ
પ્રિય ! ચંદ્રને ચકોરી, સંયોગેથી રંગી ભેડી
માધુરી આ મુસિ ભેઈ, ભાનશુદ્ધિ ખોઈ મોહી-આં

દેવળદેવી-શંકળદેવ— ૫૪

કર જોડીને નમિએ પ્રભુ !પ્રીતિ આ સાચી ઉપર
કર તું ગહાર.

પ્રેમ થકી આ જગત થયું છે, પ્રેમે તે ઝળકી રહે છે
મ વિના ઘરખાર અને સૌ આગ વગર સળગી રહે છે !
નારી વિણ ઘર આ દુનિયામાં સ્મશાન તુલ્યજ લાસે છે !
પત્નિ વિના નર જીવતર આપું અર્ધું નિશ્ચે લાગે છે !
પ્રેમ તણા વિધ વિધ રંગો પણ પતિ પત્નિનો ન્યારો છે !
સત્ય પ્રેમ એકજ આ જગમાં સુવર્ણથી પણ સાચો છે !
પ્રેમ ! બલિહારી તારી કયાં કયાં કયાં ! ! !
કરું સ્તુતિ તારી અરે કયાં કયાં કયાં ! ! !
પ્રેમ ઇશ, ઇશ પ્રેમ, જ્યાં ત્યાં ત્યાં ! ! !

કરણ— ૫૫

કરું ઠાર ધસિ હું અસિધાએ, બસ ઠાર આવાર બળી લહાએ
યતિ મલેચ સુતા એ બચી જાએ, હાય શું નિરદોષ
હણું ? ના એ.

કરણ— ૫૬

કુમળી પુતળી આ હવડે જાત હણાઈ
બાળા લગન અગનમાં મુઝાઈ
મારા જમ સમ કરમાં ફસાઈ, હાયે હૂંતો કસાઈ-કું
કુદરત રત નવ રહે રૂકાઈ
અંગે રતિપતિ રમતો ઝુકાઈ, હાય ! શાત વિદાઈ
સખી-દેવળદેવી. ૫૭

પ્રિય રંગિલિ રતિરસ ભરી, જોખન મદઝરી
સુમન કલિ ખિલિ, જશે શે જંગે ? !

પ્રેમજંગે, રસરંગે, પિયુસંગે. કરી છમ છમ.

નાહી નાહી સતાવો, સખિરી વિચારો, જરિક લાજ
લાવો બેનીઓ.

